

FÒRUM DIÀLEGS

Centre de Convencions Internacional de Barcelona (CCIB)

Del 8 al 12 de setembre del 2004

Ciutat i ciutadans del segle XXI

Espai urbà col·lectiu: noves perspectives

**Urban
Technology
Consulting** **mies** **barcelona**

**Forum
BARCELONA
2004**

Ciutat i ciutadans del segle XXI

Presentació

Jordi Borja

La globalització és un futur imperfecte que resulta d'un present problemàtic. La ciutat és un passat idealitzat que ens empeny cap a un futur desitjable. Avui és la nostra oportunitat.

Fa deu anys encara perdurava la moda de la ciutat com a «infern», «crisi», «problema»... Avui es tendeix a pensar en la ciutat com a resposta, com a solució, com a motor o escenari de progrés.

Els problemes persisteixen, s'agregen; Als vells dèficits, a les injustícies històriques, als desequilibris heretats, s'hi afegeixen els nous desafiaments derivats de la globalització. Les ciutats viuen aquests desafiaments, als quals han de respondre, tot i que ara en molts casos no saben o no poden fer-ho. Multiculturalisme i exclusions. Inseguretat i desocupació. Dilapidació del sòl i desenvolupament poc sostenible. Atomització individual o comunitària i governabilitat confusa i ineficaç a causa de la fragmentació i la debilitat dels governs locals.

Espai urbà col·lectiu: noves perspectives

Presentació

Jean-Louis Cohen

Els espais de la vida col·lectiva reflecteixen les contradiccions de les ciutats contemporànies. Aquests espais, condicionats per les disputes pel control entre les institucions públiques i les empreses privades, ofereixen als urbanistes i arquitectes múltiples oportunitats de portar a terme projectes.

L'ideal formulat pel Moviment Modern havia concebut una prolongació gairebé il·limitada de l'àmbit públic, amb la qual cosa es negava la funció d'intercanvi dels espais urbans, s'erosiona amb el dia a dia. L'expansió de les places, els centres comercials i les zones peatonals construïts a la segona meitat del segle XX, així com la crisi financera de les autoritats locals, ha contradit aquesta projecció i ha estat la causa de la proliferació d'espais abandonats o descurats, sobretot a la perifèria de les grans ciutats. Per contra, el fet que es donés prioritat a la renovació dels

Homogeneïtzació formal de la ciutat existent i urbanització sense atributs, ciutadans a les perifèries...

No obstant això, hom espera una resposta de la ciutat, ja que la ciutat és l'espai de l'acció col·lectiva, del canvi visible, de l'horitzó pròxim. El refugi més immediat de la política democràtica, la simetria del conflicte social, l'expressió dels valors contradictoris o cohesionadors, l'accessibilitat i la materialitat de les formes, l'espai de la innovació cultural, la manifestació de les diferències, la confrontació i la cooperació amb l'«altre».

El Fòrum Universal de les Cultures – Barcelona 2004 aspira a tractar aquests temes mitjançant la creació d'una gran plataforma de diàleg entre els ciutadans i les diferents institucions, tècnics i gestors.

El diàleg «Ciutat i ciutadans del segle XXI», proposat en aquest marc, es dividirà en els diàlegs següents:

El segle XX contempla el segle XXI
Urbanisme i poder
Arquitectures contra les ciutats?
Pors i desitjos a la ciutat
La ciutat conquerida

Aquests diàlegs pretenen ser innovadors, situar-se fora del discurs institucional o acadèmic establert i, en la mesura que sigui possible, estimular idees i accions transformadores. En resum, es demana ser infidel al pensament únic, als tòpics genèrics sobre la governabilitat, la participació, la competitivitat, la sostenibilitat i la formalització.

espais urbans públics va ser la causa d'una autèntica renaixença de molts barris i ciutats.

La diversitat de models de propietat i de gestió dels espais de la vida col·lectiva és ara una realitat a la qual ens hem d'enfrontar.

Els espais col·lectius de la ciutat contemporània es poden considerar un «fenomen social total», segons el concepte introduït per l'etnòleg Marcel Mauss, en el que l'intercanvi és el seu principi fundacional. Són els indrets on tenen lloc les formes institucionalitzades d'interacció, i també les relacions lliures entre ciutadans.

Cruïlles de mobilitat, teatres de mercaderies, l'espai col·lectiu també s'ocupa de l'articulació dels diferents nivells del projecte urbà, des del paisatge fins a l'arquitectura i les arts plàstiques. És un factor clau de la identitat

històrica de les ciutats, i alhora els permet projectar-se cap al futur. Malgrat tot, no es pot desenvolupar cap teoria integradora dels espais col·lectius sense que es produeixi una confrontació entre les múltiples experiències que s'hi relacionen. Cinc taules rodones, obertes a dirigents polítics, estudiosos, crítics i professionals provinents d'uns horitzons geogràfics extraordinàriament amplis, propiciaran un debat sobre les principals qüestions referides a la creació i a la gestió d'espais urbans col·lectius. Aquest intercanvi hauria de contribuir a l'elaboració d'estratègies alternatives que ajudin a concebre una nova urbanitat.

Programa Provisional

Dia 1: Dimecres 8 de setembre

El segle XX contempla el segle XXI

En aquest diàleg, hi participaran noms destacats del món de l'urbanisme. Alguns dels pensadors que han contribuït de manera significativa i determinant al progrés de la cultura urbanística i a la reflexió sobre la ciutat del segle XX exposaran les seves visions i previsions, preguntes i temors, expectatives i desitjos, en relació amb el segle que comença.

9.30-11.30

Inauguració i introducció:

Mireia Belil, Jordi Borja

Conferenciants: **Oriol Bohigas, Giuseppe Campos Venuti, Jorge Wilhelm**

12.00-14.00

Conferenciants: **David Harvey, Peter Hall**

Conclusions: **Joan Busquets**

Espai col·lectiu com a forma en l'art i en l'arquitectura

Els bulevards i les places han donat forma a l'escenari de la modernitat en el món de l'art, la literatura i el cinema. En quina posició es troba avui l'espai col·lectiu dins el discurs artístic, més enllà dels programes de l'«art públic» que es va desenvolupar la segona meitat del segle XX? Quines estratègies emergents tenen com a finalitat el control de la forma? La ficció i la poesia troben encara una font i un escenari potencials en els espais col·lectius dins l'era dels mitjans de comunicació? Quines estratègies estan al nostre abast?

Moderador: **Jean-Louis Cohen**

15.30-17.00

Conferenciants: **François Barré, Carmen Giménez, Dennis Adams**

17.30-19.00

Conferenciants: **Frank Gehry, Jean-Louis Cohen**

Dia 2: Dijous 9 de setembre

Urbanisme i poder

L'urbanisme pot contribuir a reforçar dinàmiques fragmentadores o integradores. En aquest marc, interessa debatre el paper dels intel·lectuals-professionals de l'urbanisme, les seves relacions amb el poder polític, econòmic i cultural, les seves propostes enfront dels problemes emergents, la seva postura d'acceptació o de crítica envers els models del desenvolupament urbà vigent.

9.30-11.30

Introducció: **Nuno Portas**

Conferenciants: **Neil Smith, Saskia Sassen, Michael Cohen**

12.00-14.00

Conferenciants: **Jaime Lerner,**

Maurizio Marcelloni

Comentarista: **Manuel Gausa**

Conclusions: **Nuno Portas**

Espai col·lectiu com a marc de la mobilitat

L'espai col·lectiu s'erigeix com a marc per a l'encontre de les variades xarxes de mobilitat urbana a tots els nivells, des dels encreuaments de línies ferroviàries internacionals fins a les connexions de carreteres locals, des dels autobusos i els cotxes fins a les bicicletes i els vianants.

És possible donar forma a un paisatge urbà coherent més enllà de les posicions contradictòries entre investigadors, operadors i col·lectius locals? Quina lliçó ens donen els projectes amb èxit?

Moderador: **Rowan Moore**

15.30-17.00

Conferenciants: **Joan Busquets, François Ascher, Richard Burdett**

17.30-19.00

Conferenciants: **Alberto Ruiz-Gallardón, Dominique Perrault**

Dia 3: Divendres 10 de setembre

Arquitectures contra les ciutats?

La ciutat és arquitectura, però no sempre l'arquitectura construeix una ciutat. Moltes vegades les arquitectures estan concebudes com un instrument per posicionar la ciutat i la seva imatge dins els mercats globals de producció i consum. Enfront d'aquesta ciutat es revaloritza l'urbanisme ciutadà, el projecte urbà complex, el marcatge simbòlic del territori, l'espai públic polivalent, la barreja social, l'arquitectura que dona sentit a la vida a la ciutat.

9.30-11.30

Introducció: **Ariella Masboungi**
Conferenciants: **Tania Concko,**
Winy Maas

12.00-14.00

Conferenciants: **Stephen S. Y. Lau,**
Manuel de Solà-Morales
Comentarista: **Josep Maria Montaner**
Conclusions: **Ariella Masboungi**

Espai col·lectiu com a interacció de les estratègies públiques i empresarials

L'espai col·lectiu mai no ha estat fruit únicament de la intervenció pública, excepte durant les dècades del socialisme «autèntic» de l'Est. Avui dia es combinen els processos de la regulació pública i la inversió privada, de manera que alguns espais propietat de les institucions públiques els fan servir les empreses i els espais comercials s'estan convertint en els espais col·lectius més populars d'algunes ciutats. La visió empresarial de l'espai urbà es compararà amb les visions dels dirigents polítics i dels crítics. Els governs democràtics s'ocupen d'aquests temes d'una manera satisfactòria?

Moderador: **Aaron Betsky**

15.30-17.00

Conferenciants: **Josep Anton Acebillo,**
Bruno Figueras, Alexandre Chemetoff,
Leopoldo Freyrie

17.30-19.00

Conferenciants: **Joan Clos, Richard**
Rogers

Dia 4: Dissabte 11 de setembre

Pors i desitjos a la ciutat

La ciutat és i ha estat un conjunt de persones semblants i diferents, de seguretats i d'incerteses, de temors i d'esperances. A la ciutat actual la por dona origen a comportaments diversos, però també a l'autonomia de les persones. El desig és la base de l'energia ciutadana, i la por, la negació de les potencialitats alliberadores de la ciutat. Les polítiques urbanes poden reforçar les tendències securitàries i excloents o, al contrari, crear espais d'esperança i de llibertat.

9.30-11.30

Introducció: **Michel Marcus**
Conferenciants: **Michael Dear,**
Eyal Weizman

12.00-14.00

Conferenciants: **Jordi Borja,**
Luis Eduardo Garzón
Comentarista: **Fernando Carrión**
Conclusions: **Michel Marcus**

Espai col·lectiu i seguretat

En els darrers 150 anys, els carrers i places s'han convertit en llocs relativament segurs gràcies a la difusió del gas i la llum elèctrica. Però avui es pot detectar l'existència d'una jerarquia molt marcada entre els espais ocupats per les classes altes, els quals gaudeixen d'una vigilància intensa, i els suburbis, en què sovint s'origina la violència urbana que després arriba fins al centre de la ciutat. És el panopticisme innovador, de vegades digital, la resposta a aquests problemes? Quines possibles estratègies preventives hi ha? Són compatibles amb el sistema democràtic?
Moderador: **Michel Marcus**

15.30-17.00

Conferenciants: **Sophie Body-Gendrot,**
Iain Borden

17.30-19.00

Conferenciants: **Josep Ramoneda,**
Michael Sorkin

Dia 5: Diumenge 12 de setembre

La ciutat conquerida

El retorn a la ciutat «ciutadana» consisteix a reconèixer el dret que tenen els habitants sobre aquest espai, però avui els habitants també en són els usuaris, els «citizen users», els que viuen la ciutat cada dia i de dia, o de manera molt freqüent i intensa, a causa de la seva oferta de serveis i els seus atractius. Una opció ciutadana pensada per als habitants «dorments» pot ser excloent respecte als «altres», els de la regió urbana que tenen a la gran ciutat central i global la seva oferta de qualitat màxima.

9.30-11.30

Introducció: **François Ascher**
Conferenciants: **Bertrand Delanoé, Freddy Thielemans**

12.00-14.00

Conferenciants: **Giuseppe Perico, Ken Livingstone, Joan Clos**
Conclusions: **François Ascher**

Espai col·lectiu com a marc de la identitat

Sembla que comencen a sorgir espais «genèrics» en els suburbis o àrees exurbanes de tot el món. És aquest procés homogeni? Està fora de control? S'ha perdut el sentiment d'identitat geogràfica? Quines respostes podem esperar d'un govern de la ciutat culturalment conscient, com del disseny urbà capaç de donar sentit a un entorn urbà, en el qual l'espai col·lectiu ressalti l'especificitat i la identitat?
Moderador: **Dietmar Steiner**

15.30-17.00

Conferenciants: **François Maspero, Beth Galí, Raj Rewal, Stefano Boeri**

17.30-19.00

Conferenciants: **Manuel de Solà-Morales, Giuseppe Perico**

Programació relacionada:

Del 13 al 17 de setembre

Fòrum Urbà Mundial - FUM

Centre de convencions
Habitat - Nacions Unides

Del 13 al 15 de setembre

De la marginació a la ciutadania

Mostra paral·lela: **Drets urbans - Drets humans**

Centre de convencions

Direcció: Jordi Borja i Enrique Ortiz
Urban Technology Consulting
Habitat International Coalition – HIC
Col·laboració: Investigaciones Arquitectónicas para Latinoamérica - red IALA

16 de setembre (dins el marc del FUM)

La ciutat del 2050: els casos de Nova York, Buenos Aires i Barcelona

Mostra paral·lela: **La ciutat del 2050**

Centre de convencions

Direcció: Michael Cohen, Margarita Gutman i Jordi Borja. Urban Technology Consulting, The New School

Exposicions:

Del 9 de maig al 26 de setembre

Ciutats, Cantonades

Centre de convencions

Comissari: Manuel de Solà-Morales

Del 9 de maig al 26 de setembre

Habitar el món

Moll Miradors

Comissari: Ramon Folch

Del 17 de juny a l'11 de setembre

L'explosió de la ciutat

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya - COAC

Comissaris: Antoni Font, Carles Llop, Jordi Bernadó

Del 18 de juliol al 12 de setembre

Megaciutats asiàtiques - Ciutats i estils de vida - Xangai, Hong Kong, Tòquio, Pequín i Seül

Casa Àsia

Comissari: Stephen S. Y. Lau

Coordinació: Juliana Ting
Urban Technology Consulting

El Fòrum Barcelona 2004,

que té lloc a Barcelona del 9 de maig al 26 de setembre del 2004, és un esdeveniment internacional de nova concepció que obre les portes a un espai nou i creatiu per pensar en els principals reptes culturals i socials que han d'afrontar el món en aquest segle XXI acabat d'estrenar.

Ciutat i ciutadans del segle XXI

L'organització

Direcció:

Jordi Borja, Urban Technology Consulting

Coordinació:

Mirela Fiori, Urban Technology Consulting

Secretaria tècnica:

Maja Drnda, Urban Technology Consulting

Comitè organitzador:

Mireia Belil, Diàlegs - Fòrum Barcelona 2004

Jean-Louis Cohen

Lluís Hortet, Fundació Mies van der Rohe

Francesc Muñoz, Universitat Autònoma de Barcelona

Zaida Muxí, Urban Technology Consulting

Entitats col·laboradores:

Asociación de Geógrafos Españoles

- AGE, Grupo de Geografía Urbana

Habitat International Coalition - HIC

Programa Projet Urbain, Ministère de l'Équipement, França

Urbared, Red latinoamericana de estudios urbanos

Revista Urbanisme

Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA)

Màster la Ciutat: Polítiques, projectes i gestió, Fundació Bosch i Gimpera

Espai urbà col·lectiu: Noves perspectives

Diàleg organitzat per:

Fòrum Universal de les Cultures - Barcelona 2004 amb la Fundació Mies van der Rohe i Gaudi, Programa Cultura 2000 de la Unió Europea

Direcció:

Jean-Louis Cohen

Lluís Hortet, Fundació Mies van der Rohe

Coordinació:

Diane Gray, Fundació Mies van der Rohe

Secretaria tècnica:

Anna Bes, **Txell Cuspinera**,

Jordi García, **Isabel Sánchez**,

Fundació Mies van der Rohe

Comitè organitzador:

Mireia Belil, Diàlegs - Fòrum Barcelona 2004

Jordi Borja, Urban Technology Consulting

Eduard Bru, **Xavier Costa**, Fundació Mies van der Rohe

Amb el patrocini de:

Inscripció

(Si us plau, escrigui amb lletres majúscules)

Tractament Sr. Sra. Srta. Dr. Prof.
Sexe Home Dona
Nom Cognoms
Data de naixement
Ciutat de naixement País
Adreça CP
Ciutat País
Nacionalitat DNI – Passaport
Entitat asseguradora Núm. pòlissa d'assegurança
Necessita invitació per al visat?* Sí No
Organització/Institució Càrrec
Telèfon Telèfon Mòbil Fax
Correu electrònic Plana web
Idioma preferent Català Castellà Anglès Francès

Si té algun tipus de discapacitat que pugui dificultar la seva participació en el diàleg truqui al 902 12 2004 o be envii un correu a: reserves_discapacitat@barcelona2004.org

¿Necessitat d'ajuda tècnica o sistema de comunicació especial?

¿Règim alimentari específic?

*Informació per a visats

Els ciutadans dels següents països amb passaport vigent per un mínim de 3 mesos i que vulguin entrar a Espanya per motius professionals o per turisme fins a 90 dies, NO necessiten visat: Andorra, Argentina, Austràlia, Bolívia, Brasil, Brunei, Canadà, Ciutat del Vaticà, Corea del Sud, Costa Rica, Croàcia, EUA, Equador, El Salvador, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Guatemala, Hondures, Hongria, Islàndia, Israel, Japó, Letònia, Liechtenstein, Lituània, Malàisia, Malta, Mèxic, Mònaco, Nicaragua, Noruega, Nova Zelanda, Panamà, Paraguai, Polònia, República Txeca, Sant Marí, Seychelles, Singapur, Suïssa, Uruguai, Veneçuela, Xile, Xipre, Hong Kong, Macao i països de la Unió Europea. Els ciutadans d'altres països hauran de sol·licitar visat per entrar a Espanya.

1. INSCRIPCIÓ

IVA 7% inclòs

	Per a 1 dia	Per a 2 dies	Per a 3 dies	Per a 4 dies	Per a 5 dies
Adults	26 €	45 €	60 €	78 €	95 €
Menors de 26 anys i majors de 65 anys	22 €	38 €	51 €	66 €	81 €

La inscripció als Diàlegs també pot fer-se en línia o bé emplenant el formulari de següent lloc web:

<http://www.barcelona2004.org/cat/eventos/dialogos/tipodialogo.cfm?gCat=110>

Aquest diàleg té un preu especial per a estudiants i titulars del Passi de Temporada de 25 €. Aquest preu és aplicable als estudiants nacionals i estrangers.

En cas d'inscripció per a un dia o per a diversos, indiqui quin:

(Les inscripcions de diversos dies haurien de ser consecutives)

8 de setembre   9 de setembre   10 de setembre   11 de setembre   12 de setembre

Les entrades permeten l'accés a les sessions del Diàleg «Ciutat i ciutadans del segle XXI» que se celebraran al matí i també a les sessions del diàleg «Espai urbà col·lectiu: noves perspectives» que se celebraran a la tarda.

Total (inscripció) = €

2. ALLOTJAMENT

Per a informació i reserves d'allotjament poden posar-se en contacte amb TILESÀ OPC.

3. CONDICIONS

- La quota d'inscripció inclou: Admissió a totes les sessions (per a 1 o diversos dies), documentació del congrés, cafès en pauses, targeta de transport públic a partir de 3 dies, a més del dret a accedir al Fòrum i a totes les activitats que s'hi celebren. La inscripció no inclou ni el desplaçament, ni l'allotjament, ni els menjars.
- A la recepció d'aquest formulari, s'enviarà confirmació amb el número d'inscripció.
- No es processarà cap inscripció sense el corresponent pagament.
- Tots els canvis i cancel·lacions s'hauran de realitzar per escrit a TILESÀ OPC.

4. CANCEL·LACIONS

Les cancel·lacions rebudes abans del 25 de juliol (un mes i mig abans), tindran dret a la devolució de la inscripció menys una penalització del 20% en concepte de despeses de gestió. Després d'aquesta data i fins el 25 d'agost (15 dies abans), les cancel·lacions tindran una penalització del 50% de la inscripció. Les cancel·lacions rebudes després d'aquesta data, no tindran dret a cap devolució.

5. OPCIONS DE PAGAMENT

(Pagament preferentment amb targeta de crèdit)

- Xec bancari a nom de TILESÀ OPC/DIÀLEG 41+42 (a partir del 14 de agost de 2004 únicament s'acceptaran targetes de crèdit)
- Per transferència a: TILESÀ OPC, S.L. La Caixa. C/ Virgen de la Oliva, 2. 28037 Madrid. CC: 2100 4034 302200033405. Swift: CAIXESBBXXX. IBAN ES79 2100 4034 30 2200033405. Si us plau, envii una còpia de la transferència bancària per fax juntament amb la butlleta d'inscripció.

☐ Mitjançant targeta de crèdit:	VISA	Mastercard	Eurocard
Número de targeta		Data de caducitat	

Autoritzo TILESÀ OPC a carregar en aquesta targeta de crèdit la quantitat total. També autoritzo que es carreguin a la meua targeta els imports corresponents als canvis produïts a la meua reserva. Amb la meua signatura confirmo que he llegit i conec totes les polítiques de cancel·lació d'aquest formulari.

DATA:

NOM:

SIGNATURA AUTORITZADA DEL TITULAR:

Les dades que ens faciliti l'usuari a través d'aquest espai s'incorporaran a un fitxer del Forum Universal de las Culturas Barcelona 2004, S.A., inscrit en el Registre General de Protecció de Dades (Agència de Protecció de Dades). Tilesa OPC com a encarregat d'organitzar i gestionar aquest diàleg, emprarà les dades facilitades per l'usuari amb la finalitat exclusiva de gestionar la seva inscripció al diàleg. De conformitat amb la Llei orgànica 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal, qualsevol usuari pot exercir els drets d'oposició, accés, rectificació i cancel·lació de les dades facilitades dirigint-se per escrit a l'adreça següent: Forum Universal de las Culturas Barcelona 2004, S.A. - Departament Legal - C/ Lull 95-97, planta 5 - Barcelona 08005.

Estic d'acord amb la política de protecció de dades.

Si us plau, envii aquest formulari adjuntant el rebut del pagament el més aviat possible a:
TILESÀ OPC

Londres, 17 – 28028 Madrid, España

Tel.: (34) 91 361 26 00 - Fax.: (34) 91 355 92 08 - Correu electrònic: forum41-42@tilesa.es

ADMINISTRACIÓN
GENERAL DEL ESTADO

Generalitat
de Catalunya

Ajuntament
de Barcelona

Imprès en paper lliure de clor

www.barcelona2004.org

SOCIS

 endesa

Telefonica

 TOYOTA

PATROCINADORS

Cola Cao

Roca

abertis

Forum
BARCELONA
2004